

FUSUS NORICUS NOV. SP. A REMETEHEGYI DACHSTEIN
MÉSZKŐBŐL.

Irta: *Bartkó Lajos dr.*

FUSUS NORICUS N. SP. AUS DEM DACHSTEINKALKSTEIN
DES REMETEBERGES.

Von *Dr. L. Bartkó.*

A budapesti Remetehegy, az alpi triasz leggazdagabb nori korú kőületlelőhelye. Az innen eddig ismert 105 állatfajta közül 60 a csigák osztályába tartozik. Ez a nagy többség szabja meg a fauna egész képét, mely határozottan paleozóos jellegű.

Ábra: *Fusus noricus* nov. sp. előlről (a.) és hátról (b.) nézve.
(Fényképezte: Dömök T.)

Annál meglepőbb volt, midőn az ismert feltárás törmelék lejtőjén, a holostomata szájnnyílású csigák társaságában, egy nagyon jó megtartású siphonostomata is előkerült, mely már sokkal inkább a harmadkorra emlékeztet. Óvatos preparálással sikerült a kemény kőzetből majdnem teljesen ép állapotban kiszabadítanom ezt a szép kőületet. Jellegzetes vonásai alapján kétségtelenül a *Fusus* genus-ba kell sorolnunk ezt a csigát, melyet a *Fossilium Catalogus* alapján is új fajtának határoztam meg. Minthogy a remetehegyi mészkő

kétségtelenül nori korú, valamint az a tény, hogy eddig ebből a szintből *Fusus*-t egyáltalában nem ismerünk, arra az elhatározásra vezetett, hogy ennek az új kövületnek *Fusus noricus* nevet adjak. Leírása a következő:

Genus: *Fusus* L a m.

Fusus noricus nov. sp.

Nyole kanyarulatból álló orsó alakú ház magassága 57 mm. A kanyarulatok magassága átlag 2 mm-rel növekszik, az utolsó pedig, kissé balra hajló szifóesővé nyúlik meg, mely ez esetben 10 mm hosszú. A szájnyílás jellegzetes *Fusus* szájnyílás. Az utolsó négy kanyarulat hosszanti bütykökkel díszített, melyek felfelé, az előző kanyarulatok varratai felé ellapulnak, peremi esomókat alkotva. Az ábrázolt példány héjas megtartású, ezért az első négy kanyarulatnál nagyító alatt, az igen vékony kereszt esíkozás is felismerhető. Legfontosabb vonás a már említett szifóeső tökéletes kifejlődése, mert a triasz kori *Siphonostomata* esigáknál esupán a megnyúlt utolsó kanyarulat hátsó illetőleg oldali nézete adja ezt az alakot. Triaszból ily tökéletesen megmaradt, szifóesőes esigát egyáltalában nem ismerünk.

A *Fusus*-ok főelterjedése a harmadkorra és a jelenkorra esik. Első, eddig eléggé bizonytalan nyomaival a triaszban találkozunk, a jura- és kréta-korszakokban viszont már eléggé elterjedtek. Triasz korszakból a következő *Fusus* fajták kerültek eddig elő: *F. Montignyanus*, Franciaországból a réciai-, *F. carinatus*, a déli alpok karni, *F. nodosocarinatus* a veszprémi márgából, tehát szintén a karni szintekből írták le. A többi fajtát azóta más genusokba helyezték a bizonytalan megtartásuk miatt. A család többi tagját, különösen a *Palaeotriton* genus is áttekintettem, de ezeknek egyik alakja sem hasonlítható a remetehegyi lelethez. Ugyesztintén nem találtam megközelítőleg sem hasonló alakot sem az esinoi, sem pedig a st. cassiani faunában, holott a többi kövület ezekkel a külföldi előfordulásokkal mutat közelebbi rokonságot. Az új sp.-nek végeredményben kettős jelentősége van. Egyrészt az eddigi kétséges töredékek után biztos támpontul szolgál a *Fusus*-ok triasz kori elterjedéséhez, másrészt pedig kaposul szolgál a nori korú előfordulásával a felső triasz mélyebb és magasabb szintű előfordulások között. Csupán egy példányban került elő, tehát ez is a ritka leletek közé tartozik, mint a Remetehegy sok más kövülete.

A világhírű, gazdag lelőhely tehát ismét gyarapodott egy új kövülettel. Ha a már régóta elhagyott bányá életveszélyes, lógó szikláit lerobbantanák, biztosan megint előkerülne több új kagyló, esiga és ammonita, az említett 105 illetőleg most már 106 tagból álló lista lényegesen emelkedhetnék. A mostani törmelékből már annyira ki vannak szedve a kövületek, hogy sokszor hosszú ideig, a sok egyed-számmal bíró fajok közül sem tudunk egyetlen egyet sem kikalapálni.

Der Remeteberg bei Budapest ist die reichste Fundstelle von norischen Fossilien in der alpinen Triasprovinz. Von dieser Fundstelle sind bis jetzt 105 Formen bekannt, von denen 60 zu den Gastropoden gehören. Diese Mehrheit charakterisiert das ganze Bild der Fauna, die zweifelsohne ein ausgesprochenes paläozoisches Gepräge aufweist. Um so auffallender war nun, als in der Gesellschaft der Holostomaten auch eine Schnecke zum Vorschein kam, die zu den Siphonostomaten gerechnet werden muss. Sie erinnert nämlich vielmehr an die tertiären Formen. Das Exemplar ist sehr gut erhalten geblieben und konnte völlig herauspräpariert werden. Auf Grund ihrer charakteristischen Merkmale konnte es zweifelsohne festgestellt werden, dass wir es hier mit einem *Fusus* zu tun haben. Die Form erwies sich als eine neue Art, die ich unter dem Namen *Fusus noricus* in die Literatur einführen möchte. Diese neue Art möchte ich mit Folgendem beschreiben.

Das spindelförmige Gehäuse besteht aus 8 Windungen, seine Höhe beträgt 57 mm. Die Höhe der einzelnen Windungen nimmt immer um je 2 mm zu. Die letzte Windung ist zu eine ein wenig nach links gebogenen Kanal (Sipho) verlängert, dessen Länge 10 mm beträgt. Die Mündung besitzt die charakteristischen Eigenschaften einer *Fusus*-Mündung. Die letzten 4 Windungen sind mit Längsknoten versehen, die nach oben zu, gegen die Nähte der vorigen Windungen flacher werden und Randknoten bilden. Da das Exemplar sehr gut erhalten ist, konnte unter der Lupe an den ersten 4 Windungen eine sehr feine Querstreifung festgestellt werden. Das wichtigste Merkmal dieser Form ist die vollkommene Ausbildung des bereits erwähnten Kanals. Aus der Trias war bis jetzt keine Schnecke mit einem so vollkommen entwickelten Kanal bekannt.

Die neue Art besitzt also von zwei Gesichtspunkten aus betrachtet eine grosse Bedeutung. Sie liefert nämlich einerseits einen sicheren Anhaltspunkt für die triadische Verbreitung der Gattung *Fusus*, andererseits bildet sie mit ihrem norischen Alter ein Verbindungsglied zwischen den bis jetzt bekannten karischen und rhätischen Vorkommnissen.